

Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова

(повне найменування вищого навчального закладу)

ННІ Архітектури, містобудування та дизайну

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

кафедра Архітектури будівель і споруд

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи здобувача

бакалавр

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему:

**«ЦЕНТР СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ТА ЗАХИСТУ ЖІНОК
У М. ХАРКІВ»**

Виконав: здобувач 4 курсу,

Групи А 2022-2

напряму підготовки (спеціальності)

19 Архітектура та будівництво

(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

191 Архітектура та містобудування

(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

ОПП Архітектура та містобудування

(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

Іванова Є.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник: канд. арх., доц. Дудка О.М.

(прізвище та ініціали)

Рецензент: ст. викл. Сільвестрова Н.П.

(прізвище та ініціали)

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ О. М. БЕКЕТОВА**

ННІ Архітектури, містобудування та дизайну
Кафедра Архітектури будівель і споруд
Освітній рівень Бакалавр
Освітня програма Архітектура та містобудування
Спеціальність 191 – Архітектура та містобудування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач каф. АБіС
Смірнова О.В.
«17» березня 2026 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА
Іванова Єлізавета Владиславівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проєкту (роботи) «Центр соціальної підтримки та захисту жінок у м. Харків» керівник(и) проєкту (роботи): Дудка О.М., канд.арх., доцент кафедри АБіС
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «17» березня 2026 року № 255-03

2. Строк подання здобувачем проєкту (роботи) «18» червня 2026 р.

3. Вихідні дані до проєкту (роботи): завдання на дипломне проєктування, результати переддипломної практики, топографічна зйомка території, аналітичні дослідження (аналіз аналогів об'єкту проєктування), графоаналітичні матеріали

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): РОЗДІЛ 1. «АНАЛІЗ АНАЛОГІВ СУЧАСНИХ ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ТА ЗАХИСТУ», РОЗДІЛ 2. «АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНЕ ТА ОБ'ЄМНО-ПРОСТОРОВЕ РІШЕННЯ ЦЕНТРУ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ТА ЗАХИСТУ У СЕРЕДОВИЩІ МІСТА», РОЗДІЛ 3 «ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ», РОЗДІЛ 4. «ОХОРОНА ПРАЦІ».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): Схеми містобудівного аналізу території проєктування, фотофіксація ділянки проєктування, опорний план (М 1:500), генеральний план (М 1:500), плани поверхів архітектурного об'єкту (М 1:200), фасади М (1:200), розріз М (1:200), об'ємно-просторова модель архітектурного об'єкту, видові перспективи архітектурного об'єкту.

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Дудка О.М., канд. арх, доц. кафедри АБіС	 17.03.2026	 04.04.2026
2	Дудка О.М., канд. арх, доц. кафедри АБіС	 15.04.2026	 30.05.2026
3	Корзун Н.К., асистент кафедри ЕтаМ	 01.05.2026	 04.06.2026
4	Левашова Ю.С., доцент кафедри ОП БЖД	 01.05.2026	 08.06.2026

7. Дата видачі завдання **17 березня 2026 р.**

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

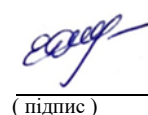
№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Визначення теми дипломного проєкту, обґрунтування вибору обраного об'єкту, вступ	Березень 2026	Виконано
2	Аналіз аналогів обраного об'єкту проєктування, збір і аналіз інформації	Березень 2026	Виконано
3	Містобудівний аналіз території проєктування (аналітичні схеми, опорний план, генеральний план)	Квітень 2026	Виконано
4	Архітектурно-планувальне рішення обраного об'єкту проєктування (графічне оформлення планів, фасадів, розрізу)	Квітень 2026	Виконано
5	Об'ємно-просторове рішення обраного об'єкту проєктування (графічне оформлення видових перспектив, 3-Д моделі, видові ракурси)	Квітень 2026 Травень 2026	Виконано Виконано
6	Розробка пояснювальної записки (1 розділ роботи)	Травень 2026	Виконано
7	Розробка пояснювальної записки (2 розділ роботи)	Травень 2026	Виконано
8	Виконання завдань суміжних розділів дипломного проєкту (3-4 розділи роботи)	Травень 2026 Червень 2026	Виконано Виконано
9	Оформлення пояснювальної записки (всі розділи роботи) – перевірка на плагіат	Червень 2026	Виконано
10	Загальної експозиції графічного матеріалу	Червень 2026	Виконано
11	Захист кваліфікаційної роботи	Червень 2026	Виконано

Здобувач

Іванова С.В.

Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

Дудка О.М.

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ:

ВСТУП	4
1. АНАЛІЗ АНАЛОГІВ СУЧАСНИХ ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ТА ЗАХИСТУ	7
1.1 Прихисток для жертв домашнього насильства «The Ada and Tamar House», Тель-Авів, Ізраїль	8
1.2 Притулок для постраждалих від насильства Haven, Бозмен, США	10
1.3 Кризовий центр для жінок, Барселона, Іспанія.....	12
2. АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНЕ ТА ОБ'ЄМНО-ПРОСТОРОВЕ РІШЕННЯ ЦЕНТРУ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ТА ЗАХИСТУ У СЕРЕДОВИЩІ МІСТА.....	14
2.1 Містобудівний аналіз території об'єкту проектування	15
2.2 Вирішення генерального плану та благоустрій території	17
2.3 Функціонально-планувальне рішення Центру соціальної підтримки та захисту жінок в м. Харків.....	19
2.4 Об'ємно-просторове та архітектурно-конструктивне рішення рішення рішення Центру соціальної підтримки та захисту жінок.....	22
3. ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ.....	24
4. ОХОРОНА ПРАЦІ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39

ВСТУП

Сучасний етап розвитку України супроводжується як глибокими соціально-економічними змінами та викликами воєнного стану, так і новими стандартами та вимогами до розвитку сучасних міст та громадських просторів, що загострює потребу у створенні розгалуженої та ефективної системи соціального захисту населення. Зростання кількості внутрішньо переміщених осіб та людей, що постраждали від воєнних дій, призводить до потреби у створенні нових типологій будівель, що могли б адаптуватися до потреб суспільства та уразливих соціальних груп.

Загальний рівень стресу в суспільстві призводить до загострення вже існуючих соціальних проблем і центри соціального захисту, в тому числі центри, орієнтовані на жінок, залишаються затребуваними по всьому світу (Рис. 1). Так, новий центр допомоги жертвам насильства організації Haven, відкритий в США у 2023 році, лише за перший рік роботи допоміг 1400 особам, що свідчить про критичну та зростаючу потребу в таких послугах [9].

Рисунок 1. Приклади центрів соціальної підтримки жінок в різних країнах

В Україні система таких центрів є слабо розвиненою. Самі центри часто розташовуються у пристосованих приміщеннях, які не відповідають нормам інклюзивності та психологічного комфорту, та не мають необхідних площ / ресурсів, що не дає можливості забезпечити потребуючих осіб житлом на достатній час та позбавляє шансу надання комплексної допомоги.

Центр соціальної підтримки та захисту жінок є багатофункціональним закладом соціального захисту населення, що призначений для надання комплексних соціальних послуг, психологічної допомоги, юридичних консультацій та тимчасового проживання особам, які перебувають у складних життєвих обставинах. Такий об'єкт є специфічним типом громадської будівлі, що поєднує в собі зони адміністративного, реабілітаційного та житлового призначення, та потребує особливого підходу до інклюзивності та психологічного комфорту середовища.

Сучасні центри соціального захисту не залишаються на окраїнах, а інтегруються у систему громадських просторів міста, часто перетворюючись на центри тяжіння в районах. Створення такої архітектури сприяє ревіталізації територій та перетворенню депресивних зон на нові безпечні та розвинені простори, що стають центрами тяжіння в громадах (Рис. 2).

Рисунок 2. Приклади центрів соціальної підтримки жінок в міському середовищі

У загальноміській ієрархії центр соціальної підтримки посідає місце об'єкта районного або загальноміського значення. Такі об'єкти розташовуються в зоні пішохідної доступності від зупинок громадського транспорту, в межах житлової забудови або на межі селітебної та ландшафтно-рекреаційної зон, поблизу закладів охорони здоров'я та освітніх центрів. Центри соціального захисту підвищують рівень соціальної стійкості міста, створюючи простори для комунікації громади та сприяючи зниженню соціальної напруги й успішній інклюзії вразливих груп населення.

Формування архітектурно-просторової структури центрів соціальної підтримки та захисту базується на поєднанні декількох типологічних моделей: адміністративної установи, закладу охорони здоров'я та житлового об'єкта тимчасового перебування. Важливими ознаками планування таких центрів є чітке функціональне зонування, розділення просторів на рівні доступності, відкриті для громади та ті, що доступні лише для мешканців. Відкритість і зрозумілість планування має дозволити легше орієнтуватися в просторі, що допомагає уникнути стресу та відчуття замкненості (Рис. 3). Терапевтичний ландшафт також є невідомою частиною центрів соціального захисту. Внутрішній двір, закритий від зовнішнього спостереження простір, є місцем, де природа стає інструментом зниження рівня стресу та відновлення.

Рисунок 3. Схеми-приклади функціональної організації центрів соціальної підтримки жінок [8]

Таким чином, архітектурно-планувальні рішення центрів соціальної підтримки та захисту мають базуватися на принципах інформативного проєктування, що передбачає використання чистих геометричних форм, чітку просторову легітимність та відмову від складних планувальних конфігурацій для створення атмосфери безпеки й психологічного комфорту.

Створення центру соціальної підтримки та захисту – це створення важливого сучасного соціального інструменту, розвиток місцевої громади та новий прогресивний погляд на турботу про людину крізь архітектуру.

1. АНАЛІЗ АНАЛОГІВ СУЧАСНИХ ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ТА ЗАХИСТУ

Зважаючи на те, що сучасні центри соціальної підтримки та захисту населення є складними багатофункціональними комплексами, які поєднують у собі різноманітні об'ємно-планувальні схеми, конструктивні підходи та нестандартні архітектурні рішення, і через це не підпадають повною мірою під загальноприйняту класичну типологію будівель, постає потреба в комплексному дослідженні та детальному виявленні специфічних характерних особливостей проєктування таких об'єктів.

Донедавна прихистки для людей уразливих соціальних груп розглядалися як заклади для надзвичайних ситуацій, мета яких – терміново забезпечити базові потреби якомога більшої кількості мешканців. Сьогодні цей підхід змінився у бік більш індивідуальної уваги, надання людям підтримки та супроводу до різних соціальних, трудових, освітніх та медичних ресурсів (Рис. 4).

Рисунок 4. Простори соціального захисту жінок та дітей, які створюють відчуття захищеності та домашнього комфорту.

Розглядаючи центри соціального захисту жінок, що функціонують по всьому світу, варто звернути увагу, що такі центри функціонують не лише як тимчасовий притулок, але й як перехідний етап для реінтеграції жінок у суспільство. Основними цілями таких проєктів варто вважати створення безпечного простору, просторів для соціалізації та створення відчуття дому, що дає перебуваючим там особам час на реінтеграцію у суспільство.

1.1 Прихисток для жертв домашнього насильства «The Ada and Tamar House», Тель-Авів, Ізраїль

Центр-прихисток для жертв домашнього насильства «The Ada and Tamar House» було зведено в м. Тель-Авів в Ізраїлі у 2018 році за проєктом Amos Goldreich Architecture та Jacobs Yaniv Architects.

Ділянка для притулку площею 1600 м² розташована у спокійному житловому районі в оточенні приватних та багатоквартирних будинків. Об'єкт розміщено неподалік від місцевих громадських ресурсів: магазинів, клінік, шкіл, парків та інших зелених зон, консультаційних центрів і закладів відпочинку (Рис. 5). В процесі роботи над проєктом було проведено численні консультації з майбутніми сусідами центру та муніципалітетом, включаючи розгляд юридичних заперечень мешканців у Вищому суді.

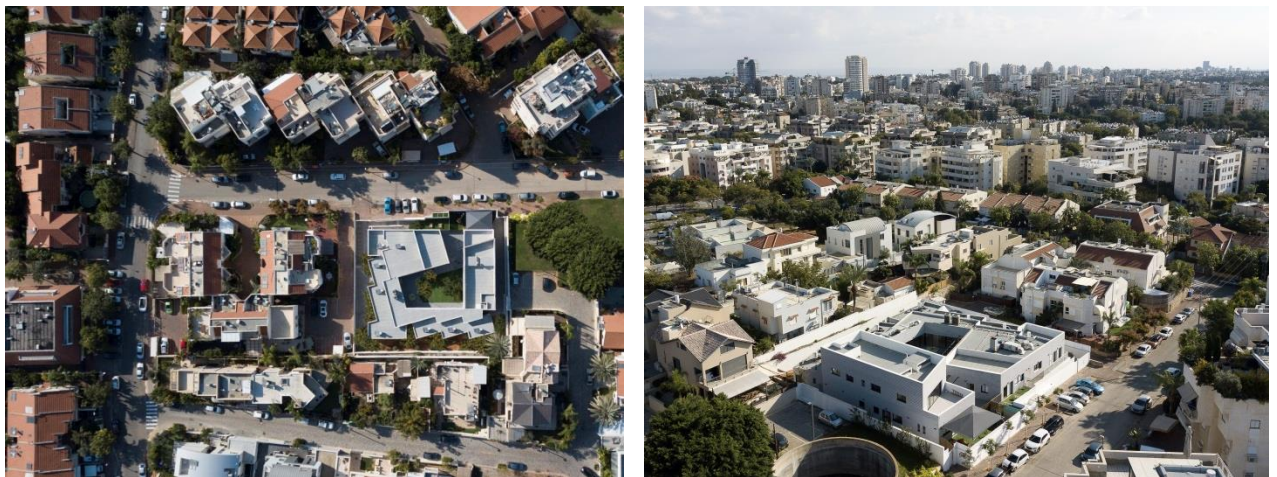

Рисунок 5. Центр-прихисток для жертв домашнього насильства. Вид зверху.
Розташування центру у структурі міста.

Новий притулок замінює попередній, що був заснований у цьому ж місті 37 років тому. Було створено повністю безпечну та захищену будівлю, яка б дарувала мешканцям відчуття затишку та дому.

Головною вимогою до проєкту було розміщення дванадцяти сімей, кожна з яких потребує приватності, але водночас має співіснувати з іншими сім'ями та персоналом. Оскільки в кожній сім'ї в середньому троє дітей, проєкт будівлі розрахований на постійне перебування понад 24 мешканців одночасно. Оскільки мешканці проводять більшу частину дня в притулку,

головним викликом для дизайнерів стало забезпечення мирного співіснування всіх родин протягом тривалого часу.

Будівля має два фасади: захищений та надійний зовнішній, та внутрішній фасад, що виходить у центральний сад (Рис. 6).

Рисунок 6. Центр-прихисток для жертв домашнього насильства. Загальний вигляд двору.

Після прибуття до притулку кожна нова родина отримує невеликий «будиночок», який є частиною великої будівлі. Щоб сім'ї могли дотримуватися звичного розпорядку дня, ці «будиночки»-осередки відокремлені від спільних приміщень і з'єднані коридором (Рис. 7).

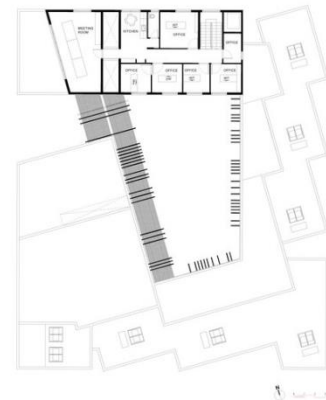

Рисунок 7. Центр-прихисток для жертв домашнього насильства. Планування

Дитячий центр фізично відмежований від основної будівлі, що дозволяє йому функціонувати як звичайному дошкільному закладу. Зелений простір внутрішнього дворика відіграє вирішальну роль як місце зустрічей та комунікації для мешканців центру. Він також забезпечує оптимальний візуальний зв'язок між вихователями та сім'ями [8].

1.2 Притулок для постраждалих від насильства Haven, Бозмен, США

Навесні 2023 року організація Haven відкрила новий притулок для постраждалих від насильства, зведений за проєктом MASS Design Group. Новий притулок втілює прагнення Haven як до безпеки, так і до взаємодії з громадськістю. Створюючи відкритий для публіки простір притулок запрошує спільноту долучитися до місії подолання домашнього насильства.

Рисунок 8. Притулок для постраждалих від насильства Haven. Планування

Створюючи комфортні умови для відвідувачів, центр пропонує бібліотеку, кабінети для консультування, приміщення для громадських зборів, адміністративні офіси та сімейні апартаменти на 30 спалень, доповнюючи це також дитячими просторами: ігровими майданчиками та терапевтичними зонами, розробленими спеціально для дітей (Рис. 8).

Рисунок 9. Притулок для постраждалих від насильства Haven. Загальний вигляд

Заклад базується на п'яти принципах дизайну, орієнтованого на роботу з травмою: безпека, довіра, право вибору, співпраця та розширення можливостей. Дизайн також зосереджений на реалізації унікального підходу Haven – сприйнятті постраждалих як цілісних особистостей через пропозицію просторів, що покращують доступ до комплексних послуг.

У проєкті були розроблені просторові рішення, що дозволяють мешканцям почуватися в безпеці. Щоб збалансувати безпеку та зв'язок із зовнішнім світом, житлові зони приховані за громадськими просторами, що створює захищене, але відкрите середовище (Рис. 9).

Екологічність є невід'ємною частиною проєкту, заклад сертифікований за стандартом LEED. Великі вікна, що відкриваються, пасивний сонячний дизайн і затінені звиси даху забезпечують комфорт протягом усього року, зменшуючи потребу в енергії (Рис. 10).

Рисунок 10. Притулок для постраждалих від насильства Haven. Інтер'єр

Благоустрій прилеглої території закладу спроектований із турботою про кожного відвідувача, тому він включає прогулянкові доріжки, тихі зони для відпочинку та місця для ігор і реабілітації. Городини, створені у співпраці з громадою, ще сильніше поєднують мешканців одне з одним, а зони, дружні до домашніх тварин, та місця для зборів на свіжому повітрі спрямовані на підкріплення відчуття приналежності жителів центру до громади [9].

1.3 Кризовий центр для жінок, Барселона, Іспанія

Новий кризовий центр для жінок в Барселоні було зведено у 2023 році за проектом Vivas Arquitectos на тій самій ділянці, де розташовувався оригінальний притулок, над площею в районі Саррія-Сан-Жервазі (Рис. 11).

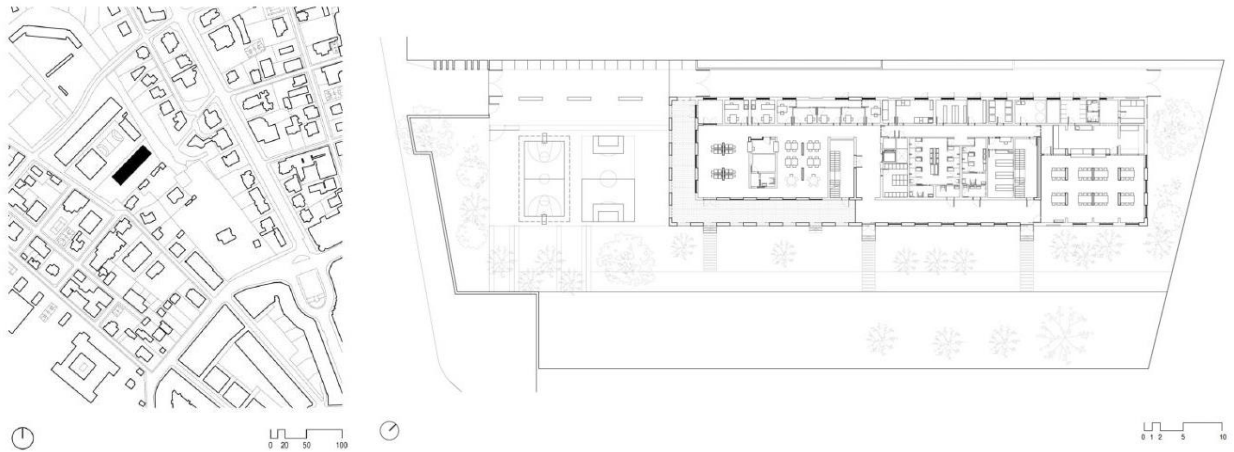

Рисунок 11. Кризовий центр для жінок в Барселоні. Розташування в структурі міста.
План території

Центр, ізолюваний від міста, гарантує приватність користувачів завдяки саду по периметру. Проект спланований з використанням критих галерей, зашкленних балконів, терас та місць для зустрічей, щоб заохочувати соціалізацію, взаємодію між мешканками кризового центру.

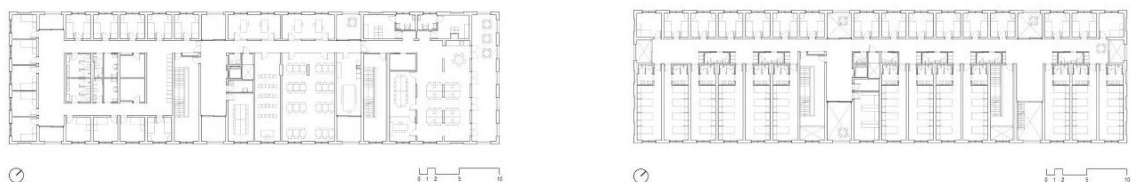

Рисунок 12. Кризовий центр для жінок в Барселоні. Планування

Функціональна організація центру представлена у вигляді великих блоків, що забезпечують чітку роботу як для персоналу, так і для користувачів. Дві сходові клітки сполучають різні зони закладу (Рис. 12). З метою максимального посилення відчуття затишку та комфорту, в архітектурній концепції проекту було закладено використання екологічних матеріалів у теплій колірній гамі, що у поєднанні з домашнім масштабом приміщень дозволяє створити приязну для людини атмосферу. (Рис. 13).

Рисунок 13. Кризовий центр для жінок в Барселоні. Інтер'єр

Об'єм будівлі визначається відступами: 8 метрів від вулиці та по 5 метрів з боків і ззаду. Будівля спроектована як єдиний елемент – прямокутна призма завдовжки близько 60 м і завширшки 16 м, з максимальною висотою 9 м, розділена на три поверхи. Проте цей об'єм подекуди «випорожнений» для створення портиків, терас та інших відкритих майданчиків, що робить будівлю такою, що спрямовує погляд із середини назовні (Рис. 14).

Рисунок 14. Кризовий центр для жінок в Барселоні. Загальний вигляд

Завдяки серії пасивних стратегій, включаючи якісну теплоізоляцію та автоматичні маркізи, що регулюються залежно від температури та сонячного випромінювання, будівлю має майже нульове енергоспоживання та рейтинг BREEAM Excellent [7].

2. АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНЕ ТА ОБ'ЄМНО-ПРОСТОРОВЕ РІШЕННЯ ЦЕНТРУ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ТА ЗАХИСТУ У СЕРЕДОВИЩІ МІСТА

Сучасні центри соціального захисту та підтримки є ключовими елементами соціальної інфраструктури, що забезпечують комплексну допомогу вразливим верствам населення, сприяють їхній реабілітації та інтеграції в суспільство. Проектування таких установ вимагає переходу від застарілих схем до створення багатофункціональних просторів, орієнтованих на людину, її психологічний комфорт та відчуття безпеки. У контексті центрів соціальної підтримки та захисту жінок архітектурне середовище стає інструментом терапії та соціальної адаптації, де кожне планувальне рішення має працювати на відновлення внутрішнього ресурсу особистості.

Архітектурно-планувальна та об'ємно-просторова організація Центру соціальної підтримки та захисту жінок підпорядкована його головній функції – створенню багатофункціонального, безпечного, комфортного середовища.

Специфіка закладу вимагає особливого архітектурного підходу, який тонко балансує між необхідністю забезпечення високого рівня приватності й безпеки для мешканок житлового блоку та відкритою, безбар'єрною структурою консультативно-приймальних зон для відвідувачів.

Проектні рішення мають базуватися на передових принципах універсального дизайну та терапевтичної архітектури, де особлива увага приділяється максимальному використанню природного освітлення, ергономії простору, чіткому функціональному зонуванню із розділенням людських потоків, а також повному забезпеченню потреб маломобільних груп населення. Об'ємно-просторова композиція будівлі має формувати сучасний, виразний та естетично стриманий архітектурний образ, який гармонійно інтегрується в контекст навколишнього середовища і водночас символізує стабільність, захист та оновлення.

2.1 Містобудівний аналіз території об'єкту проєктування

В ході передпроектного аналізу було обрано ділянку для проєктування Центру соціальної підтримки та захисту жінок, що розташована в крупному планувальному районі м. Харків. На схемі розміщення ділянки у структурі міста виявлено, що обрана ділянка розташована поза межами історичного центру в середній зоні міста (Рис. 15).

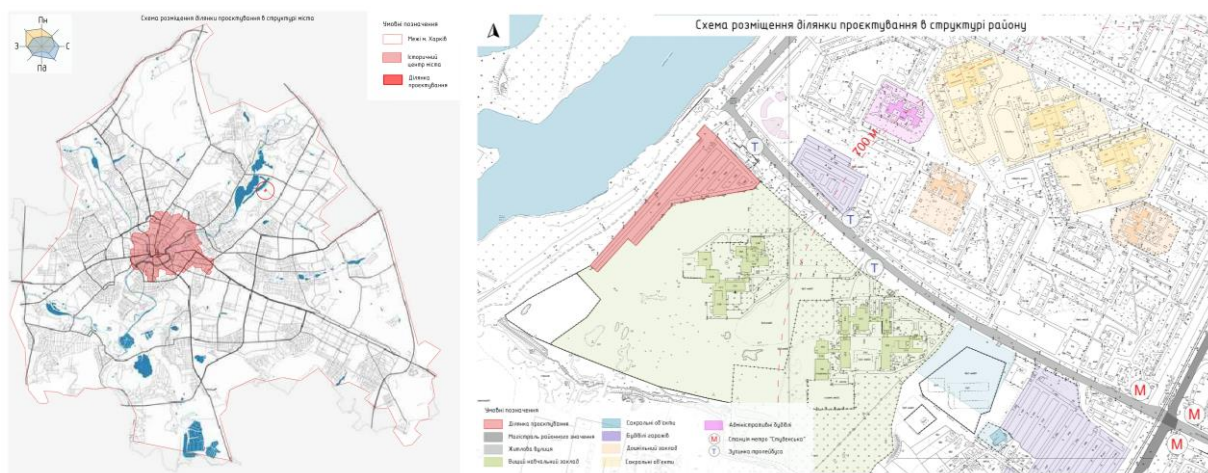

Рисунок 15. Схема розміщення ділянки в структурі міста. Схема розміщення ділянки в структурі району.

Під час аналізу ділянки для проєктування у структурі району було також виявлено, що ділянка розташована на перехресті двох вулиць з низькою інтенсивністю руху, що поєднуються з магістралями районного значення. Виявлено також, що в радіусі доступності ділянки проєктування розташовано 3 зупинки громадського транспорту. Доступність до станції метрополітену Студентська, що розташована на відстані 750 м від ділянки, забезпечується наземним транспортом (Рис. 15).

Аналіз оточуючої забудови району показав, що зі сторони ділянки забудова складається з будівель малої та середньої поверховості, функціональне призначення яких – вищий навчальний заклад, сакральний об'єкт та будівлі гаражів. По іншу сторону вулиці розташована забудова від малої до великої поверховості, житлова та громадська (заклади дошкільної та шкільної освіти, адміністративні будівлі, будівлі гаражів).

Функціональний склад кварталу, у якому розташована ділянка проєктування, представлений навчальною (заклади вищої освіти),

торгівельною (магазини) та господарською (будівлі гаражів) функціями. Оскільки на ділянці розташовані будівлі гаражів там існує система проїздів.

Транзитні пішохідні шляхи проходять по периметру кварталу, транзитних шляхів на ділянці немає. Цільові пішохідні шляхи ведуть до ділянки проектування та інших об'єктів кварталу (Рис. 16).

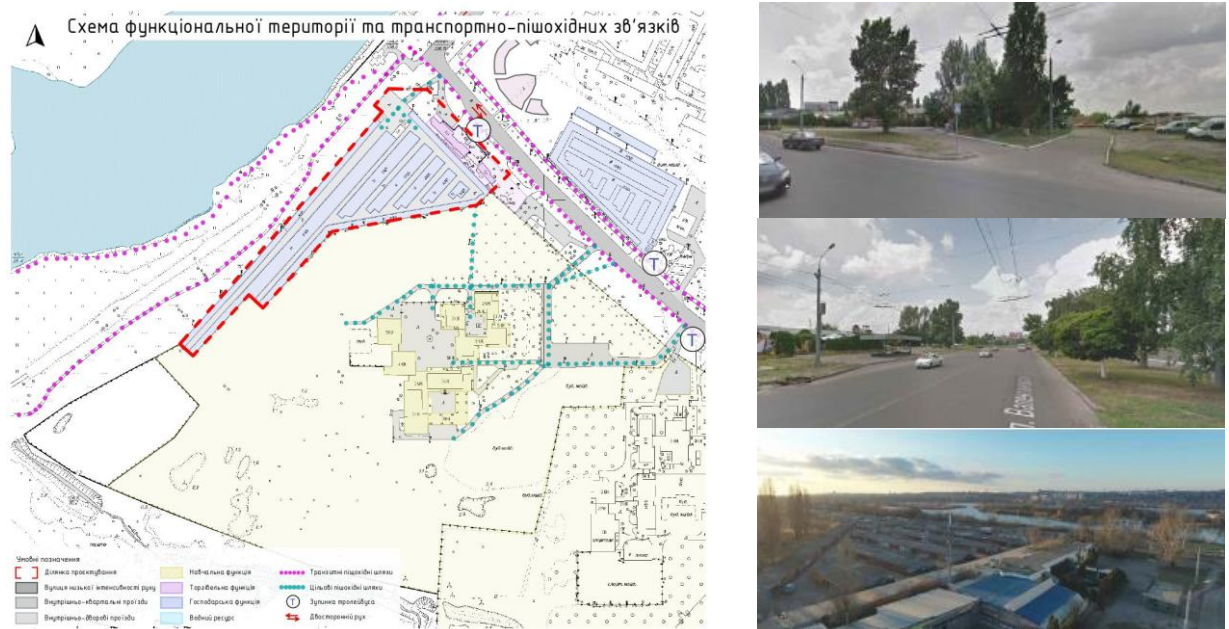

Рисунок 16. Схема функціональної організації території. Фотофіксація

Рельєф ділянки є спокійним, не має значущих перепадів висот. Озеленення на ділянці проектування є мінімальним. На території кварталу найбільш озеленоною територією є територія навчального закладу, що межує з ділянкою проектування.

Перевагою ділянки проектування є її розташування, як відносно транспортної інфраструктури і забудови, так і близькість ділянки до природних ресурсів – водойми та прилеглої території, що мають потенціал як рекреаційні території (Рис. 16).

Серед містобудівних обмежень на ділянці для проектування – водоохорона територія (50 метрів від водойми) та червоні лінії вулиць. В роботі над проектом на обраній ділянці важливо також врахувати близькість зупинки громадського транспорту та перехрестя, що потребує особливої уваги під час організації транспортного руху (вїздів на ділянку проектування).

2.2 Вирішення генерального плану та благоустрій території

Концепція реорганізації кварталу передбачає перетворення території старого гаражного кооперативу на соціальний хаб, новий центр тяжіння для громади. Територія для проєктування, яка до реорганізації виконує господарську функцію, має великий рекреаційний потенціал завдяки своєму розташуванню біля водойми.

Проєкт пропонує розділення ділянки для проєктування на три функціональні зони – громадську (центр соціальної підтримки та захисту), рекреаційну (сквер та зони відпочинку), та господарську (паркінг).

Оскільки територія центру є закритою з міркувань безпеки, через неї не проходять транзитні пішохідні шляхи, проте існуючі цільові шляхи зберігаються. Рекреаційна ж зона не тільки зберігає існуючі шляхи, але й створює нові. Організуються новий в'їзд, який відповідає нормам та витримує відстані до поворотів і зупинок громадського транспорту (Рис. 17).

Рисунок 17. Схема транспортно-пішохідних зв'язків (Проектна пропозиція).

Новий об'єкт займає частину ділянки проєктування та складається з трьох окремих будівель, що утворюють собою внутрішній двір. Дві будівлі

орієнтуються по вулицях, в той час як третя розвернута під кутом, що забезпечує найкращу інсоляцію приміщень цієї будівлі.

Головний фасад орієнтований на вул. Валентинівська, звідки відбувається доступ на територію об'єкту. Другорядні фасади – орієнтовані на вул. Барабашова та на територію об'єкта. Вхід на територію об'єкту відбувається з вул. Валентинівська, куди орієнтовані два головні входи до головної будівлі, всі інші входи орієнтовані у внутрішній двір. Відступи між будівлями складають 8 та 11 метрів, що відповідає нормам пожежної безпеки та забезпечує комфорт пересування.

Рисунок 18. Опорний план. Генеральний план.

На території об'єкту розташовані різні функціональні зони, серед яких вхідна зона перед головною будівлею, рекреаційні зони (дитячий майданчик, спортивний майданчик, майданчики тихого відпочинку), господарська зона, паркування. В'їзд на територію розділений на два проїзди, один з яких забезпечує під'їзд до головної будівлі та доступ до місць паркування, другий під'їзд забезпечує доступ до інших двох будівель, парко-місць, та господарського майданчику, та завершується майданчиком для розвороту.

Розгалужена система пішохідних доріжок та накопичувальних майданчиків забезпечує доступ до всіх зон території об'єкту. На майданчиках запропоноване використання спеціального покриття. Частину території займає сад, озеленення займає великий відсоток території центру (Рис. 18).

2.3 Функціонально-планувальне рішення Центру соціальної підтримки та захисту жінок в м. Харків

Об'єкт має павільйонну планувальну схему та складається з трьох будівель, кожна з яких є окремим функціональним блоком. Так, перша будівля поєднує у собі адміністративну, реабілітаційну та освітню функції. Друга будівля виконує житлову функцію (тимчасове проживання), а третя – освітню. Будівлі мають два та три надземних рівні та один підземний. Будинок для тимчасового проживання складається з двох секцій (Рис. 19).

Рисунок 19. Вибух-схема.

Перший блок (адміністративно-консультативний) має коридорну планувальну структуру. На першому поверсі розташовано три входи, два головних входи, що розтішовані на головному фасаді та орієнтовані вхід на територію центру, та другорядний – з двору. Вхідна зона оформлена за допомогою холів. Основні приміщення першого поверху – кабінети для консультацій, додаткові приміщення – охорона, кімната відпочинку персоналу. Комунікація з другим поверхом організована за допомогою сходів та ліфту. На першому поверсі також розташовані сходи в укриття з підйомником для МГН.

На другому поверсі будівлі розташовані консультативні кабінети та приміщення навчальної функції (зали та кібнети з пересувними меблями). Великий хол другого поверху може ви користуватися як коворкінг та місце для проведення зустрічей. Евакуація забезпечена основними та додатковими сходами.

Друга будівля, будинок для тимчасового проживання, складатиметься з двох секцій. Перша секція має коридорну схему планування та хол, входи до якого ведуть з обох боків будівлі. Склад приміщень – спальні з санвузлами, розраховані на перебування 1-2 людей у кімнаті, та 1 кухня-вітальня для спільного користування на кожні 4 спальні. Вертикальні комунікації реалізовані за допомогою сходів та ліфта, з першого поверху сходи, оснащені підйомником для МГН, ведуть до підземного рівня.

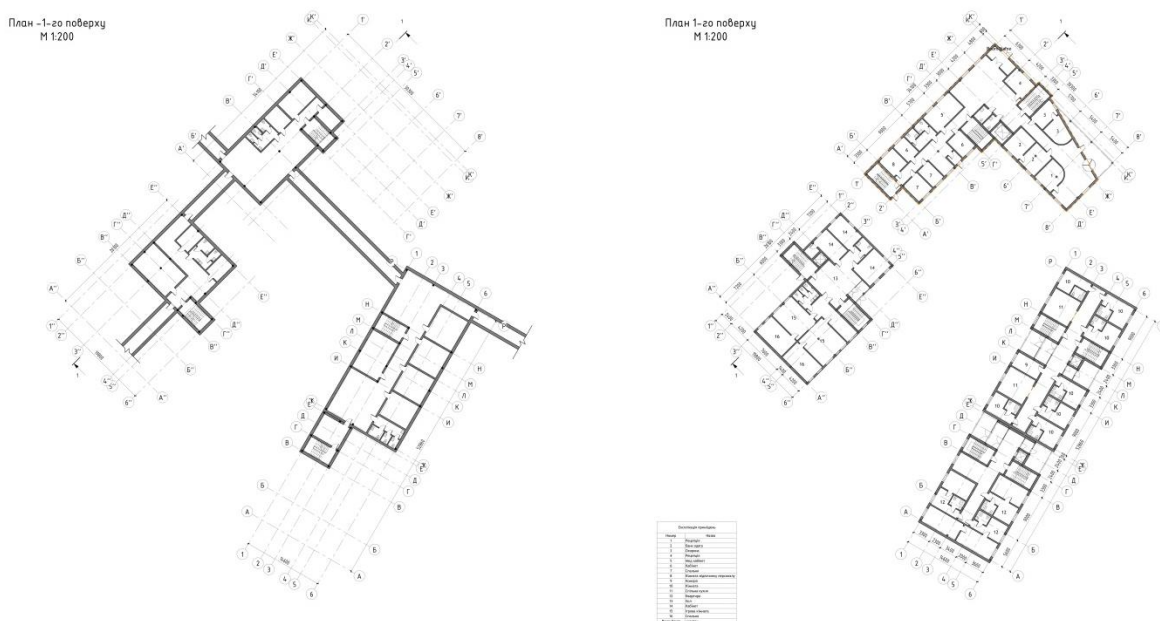

Рисунок 20. Плани поверхів. План -1-го поверху. План 1-го поверху

Друга секція призначення для більш довгострокового перебування або/та розміщення сімей. Вона складається з дво- трьокімнатних квартир з санвузлами та кухнями та спільних віталень на кожному поверсі. На третьому поверсі розташовано 2 двокімнатні квартири. Об'єм третього поверху урізаний для створення великої тераси, вихід на яку можливий з холів третього поверху (Рис. 21).

Третій блок, дитячий центр, має змішану планувальну систему. Будівля включає дві функції – реабілітаційну (кабінети) та навчальну (класи та ігрові кімнати). Перший поверх спрямований на роботу з дітьми дошкільного віку та складається з консультативних кабінетів та приміщень денного перебування дітей, які включають дві ігрові кімнати та дві кімнати для денного сну дітей. На другому поверсі розміщено кабінети для консультацій та приміщення навчальної функції для занять дітей шкільного віку. Вертикальні комунікації реалізовані за допомогою сходів та ліфта, окремі сходи ведуть з першого на підземний поверх (рис. 20).

Підземний рівень об'єкту є спорудою подвійного призначення та виконує функцію укриття та господарську функцію. У складі приміщень всі необхідні в укриттях приміщення та господарські приміщення (пральні та комори). Підземні поверхи блоків поєднані коридорами, додаткові виходи ведуть на територію об'єкту на безпечній відстані від будівель [1].

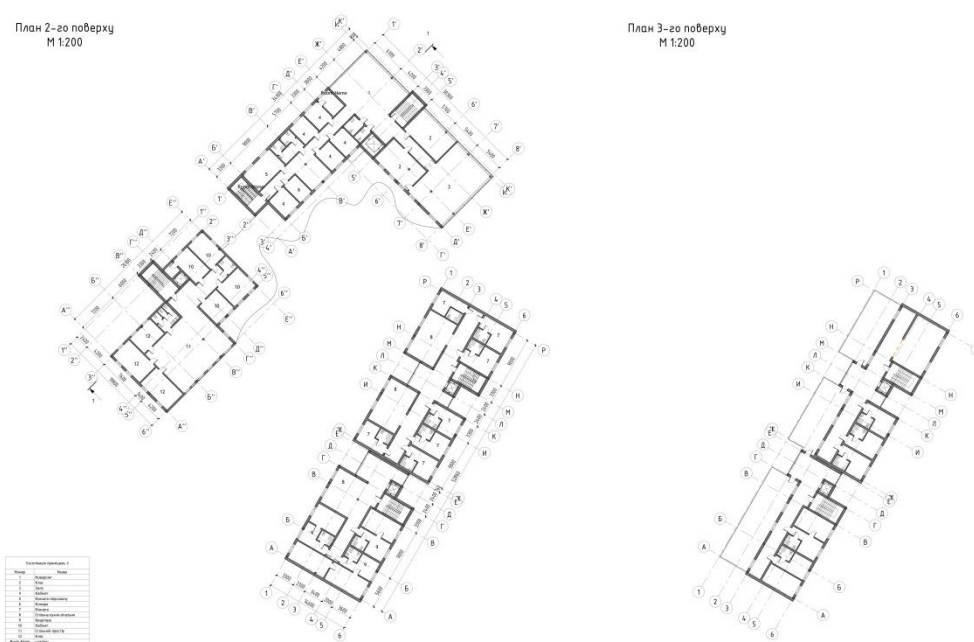

Рисунок 21. Плани поверхів. План 2-го поверху. План 3-го поверху

В проєкті застосовані елементи безбар'єрної архітектури, серед яких відсутність порогів вище 2 см, нульовий вхід до будівель, широкі коридори та дверні пройми, ліфти та підйомники на сходах [4].

2.4 Об'ємно-просторове та архітектурно-конструктивне рішення рішення рішення Центру соціальної підтримки та захисту жінок

Проектований Центр соціальної підтримки та захисту жінок складається з трьох окремих будівель, що утворюють напівзакритий двір. Перша громадська будівля, кутова, є головною, її фасад орієнтований на головний вхід на територію. Зрізаний об'єм першого поверху направляє відвідувачів до головного входу. Перший поверх є більш закритим, в той час як на другому поверсі будівлі використовується більше скління, адже там розміщені основні громадські приміщення – лекційні зали, коворкінг.

Друга будівля, житлова, візуально розбивається на три об'єми двома скляними холами. Фасади цієї будівлі більш закриті, з меншою площею скління. Неповний третій поверх утворює тераси, а похилі дахи мають викликати асоціацію з домом (Рис. 22).

Рисунок 22. Видові розкриття.

Третя будівля, дитячий центр, утворена з двох прямокутних об'ємів, що відповідають двом функціями – терапевтичній та освітній. Простори, призначені для ігор та спілкування дітей легко впізнати завдяки круглим вікнам, які додають динаміку фасаду.

Внутрішні фасади всіх трьох будівель утворюють просторий двір. Дві громадські будівлі поєднує також навіс з криволінійним контуром, який забезпечує легкий зв'язок між будівлями, а також рекреаційні простір, захищений від опадів та сонця.

В проєкті використовується каркасна конструктивна схема з використанням залізобетонних колон 300*300 мм. Крок колон складає від 2400 до 9000 мм. Пропонується використання стандартних багатопустотних

плит перекриття, відстані між колонами дотримують необхідні за сортаментом відстані (Рис. 23).

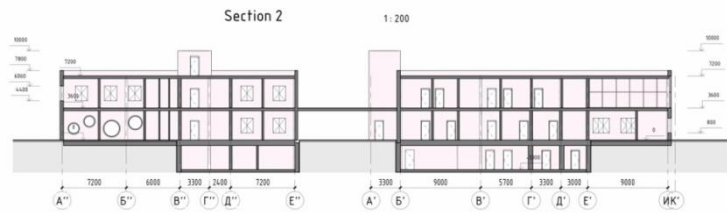

Рисунок 23. Розріз 1-1.

Для утворення схилів даху житлової будівлі використовується кроквяна система, важливим елементом є прихована водостічна система, у жолобі ендови мають бути розташовані воронки внутрішнього водостоку, приховані за парапетом.

Конструкція стін – каркасно-заповнювальна, з використанням газобетонних блоків для заповнення відстаней між колонами. Також використовуються скляні огорожувальні конструкції – панорамне скління, де роль заповнювача виконують склопакети в алюмінієвих профілях. Як матеріал утеплення пропонується використання мінеральної вати.

Матеріали оздоблення фасадів – навісні вентилязовані фасади, декоративне тинькування, лицювальна цегла.

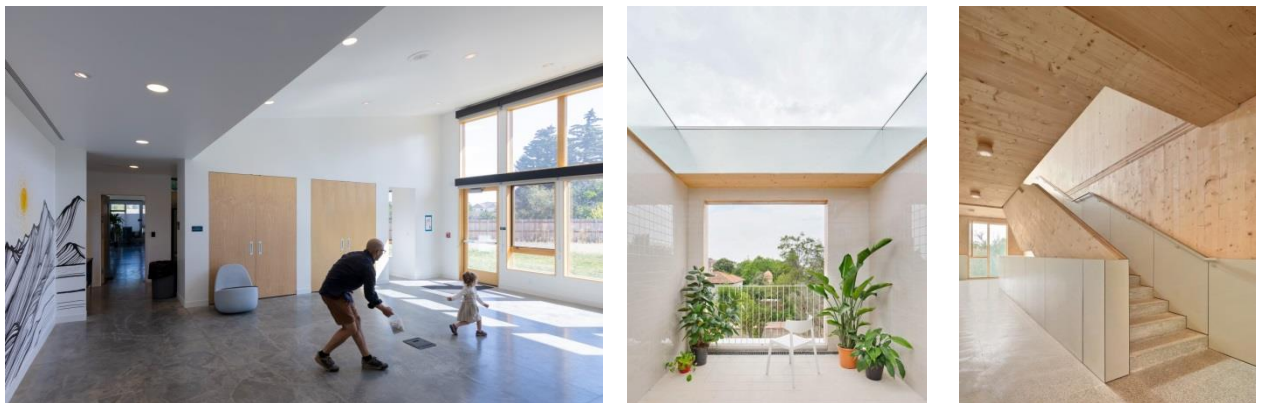

Рисунок 24. Приклади стилю інтер'єрів Центру [7] [9].

Для оформлення внутрішніх просторів центру пропонується використання натуральних світлих кольорів і матеріалів, та використання прямих ліній, зрозумілих силуетів (Рис. 24). В житлових кімнатах можливе використання мінімалістичного оформлення та мобільних меблів, що дозволяє жителям спалень змінювати простір під власні вподобання.

3. ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

3.1. Аналіз існуючого положення

3.1.1. Функціональне зонування території

(існуюче положення)

№ пп	Найменування зони	Площа, га	Питома вага, %	Питомий показник, м ² /чол.
1	2	3	4	5
1.	Територія гаражного кооперативу	2,03	85	43,75
2.	Торгова зона	0,13	5,4	4,4
3.	Господарська зона	0,07	2,9	48,12
4.	Невпорядковані території	0,16	6,7	не відвід.
	Разом в межах ділянки:	2,39	100,0	35,7

3.1.2. Баланс території ділянки проєктування

(існуюче положення)

№ п/п	Найменування елементів території	Площа, м ²	Питома вага, %	Питомий показник, м ² /чол.	Приміт- ка
1	2	3	4	5	6
1.	Територія, усього:	2743,44	11,5	4,1	
	у тому числі:				
1.1	Площа забудови будівель, усього:	1189,45	5	1,8	
	у тому числі:				
	- будівля ресторану	841,5	3,5	1,3	
	- будівля «Автосервісу»	347,95	1,5	0,5	
1.2	Дороги, проїзди та інші асфальтові покриття	104,79	0,4	0,2	

1	2	3	4	5	6
1.3	Відкриті майданчики для тимчасового зберігання автотранспорту	337,5	1,4	0,5	
1.4	Спортивні майданчики	-	-	-	відсут.
1.5	Майданчики для відпочинку	-	-	-	відсут.
1.6	Озеленення	1108,7	4,6	1,66	
2.	Установи обслуговування з прилеглою територією, усього:	20686,8	86,7	30,9	
	у тому числі:				
2.1	Гаражний кооператив з прилеглою територією	20302,3	85,1	30,3	
2.2	Господарські майданчики	384,5	1,6	0,6	
3.	Невпорядковані території	427	1,8	0,6	
	Разом в межах ділянки	23854,3	100,0	35,6	

3.1.3. Техніко-економічні показники

(існуюче положення)

№ п/п	Найменування показників	Одиниці виміру	Кількість
1	2	3	4
1.	Територія ділянки	га	2,39
2.	Пропускна спроможність	чол.	669
3.	Навантаження на територію	чол./га	280
4.	Площа забудови будівель	м ²	21491,75
5.	Щільність забудови	%	89,9
6.	Ступінь озеленення	%	4,7
7.	Ступінь озеленення	м ² /чол.	1,66
8.	Питома вага дорожніх покриттів	%	33,93
9.	Питома вага дорожніх покриттів	м ² /чол.	12,1

1	2	3	4
10.	Площа відкритих автостоянок	м ²	337,5
11.	Місткість автостоянок	маш.-місце	13

3.2. Проектна пропозиція

3.2.1. Функціональне зонування території

(проектна пропозиція)

№ п/п	Найменування зони	Площа, га	Питома вага, %	Питомий показник, м ² /чол.
1	2	3	4	5
1.	Загальноміського призначення	1,45	60,7	19,3
2.	Спортивна зона	0,08	3,3	1,06
3.	Зона дитячих майданчиків	0,082	3,4	1,1
4.	Господарська зона	0,02	0,8	0,2
5.	Рекреаційна зона	0,57	23,8	7,6
6.	Фруктовий сад	0,19	7,9	2,53
	Разом в межах ділянки:	2,39	100,0	31,9

3.2.2. Баланс території ділянки проектування

(проектна пропозиція)

№ п/п	Найменування елементів території	Площа, м ²	Питома вага, %	Питомий показник, м ² /чол.	Приміт- ка
1	2	3	4	5	6
1.	Територія, усього:	16083,69	67,4	21,4	
	у тому числі:				
1.1	Площа забудови будівель, усього:	4828,7	20,2	6,44	
	у тому числі:				

1	2	3	4	5	6
	- Головна будівля Центру	607,9	2,5	3,2	
	- Будівля дитячого центру	391,3	1,6	4,9	
	- Будівля тимчасового житла	749,5	3,1	12,9	
	- Багаторівневий паркінг	3080	12,9	5,13	
1.2	Дороги, проїзди та інші асфальтові покриття	1584,08	6,6	2,1	
1.3	Відкриті майданчики для тимчасового зберігання автотранспорту	544,5	2,3	0,7	
1.4	Спортивні майданчики	801,4	3,4	1,06	
1.5	Майданчики для відпочинку та ігор дітей	821,75	3,4	1,1	
1.6	Озеленення та благоустрій території	7503,3	31,5	10,0	
2.	Територія установ обслуговування, усього:	190	0,8	0,2	
	у тому числі:				
2.1	Господарські майданчики	190	0,8	0,2	
3.	Ландшафтно-рекреаційна територія	5711	23,9	7,6	
4.	Фруктовий сад	1869,6	7,8	2,5	
	Разом в межах ділянки	23854,3	100,0	31,9	

3.2.3. Техніко-економічні показники

(проектна пропозиція)

№ п/п	Найменування показників	Одиниці виміру	Кількість
1	2	3	4
1.	Територія ділянки	га	2,39
2.	Пропускна спроможність	чол.	750
3.	Навантаження на територію	чол./га	314
4.	Площа забудови будівель	м ²	4828,7
5.	Щільність забудови	%	20,24

1	2	3	4
6.	Ступінь озеленення	%	31,5
7.	Ступінь озеленения	м ² /чол.	10,0
8.	Питома вага дорожніх покриттів	%	5,7
9.	Питома вага дорожніх покриттів	м ² /чол.	1,9
10.	Площа відкритих автостоянок	м ²	544,5
11.	Місткість автостоянок	маш.-місце	21

3.2.4. Об'ємно-планувальні показники по будівлі дитячий центру

1.	Поверховість, поверх	2
2.	Площа забудови будинку, м ²	391,3
3.	Місткість будівлі, чол.	80
4.	Загальна площа будівлі, м ²	995
5.	Загальна площа будівлі на одиницю місткості, м ² /чол.	12,5
6.	Будівельний об'єм будівлі, м ³ усього:	6399,36
	у тому числі:	
	- надземний	5634,72
	- підземний	764,64
7.	Будівельний об'єм будівлі на одиницю місткості, м ³ /чел.,	79,9
8.	Корисна площа, м ²	831
9.	Корисна площа на одиницю місткості, м ² /чел.	9,7
10.	Нормована площа будівлі, м ²	642
11.	Нормована площа на одиницю місткості, м ² /чел.	7,55
12.	K ₁ =нормована площа будів. / загальна площа будівлі;	0,64
13.	K ₂ =будівельний об'єм будів. / загальна площа будівлі;	6,43
14.	K ₃ =площа наружн. огорож.конст. / загал. площа будівлі;	0,73
15.	K ₄ =периметр зовнішніх стін / площа забудови будівлі;	0,24

4. ОХОРОНА ПРАЦІ

4.1 Забезпечення охорони праці на законодавчому рівні

Задля реалізації проекту Центр соціальної підтримки та захисту жінок у м. Харків необхідно забезпечити відповідність умов праці національному законодавству України, що регулює питання охорони праці.

Конституція України є основним законом та визначає основні права людини, а Стаття 43 гарантує безпечні і здорові умови праці для всіх громадян [14].

Кодекс законів про працю України містить основні положення щодо трудових відносин. Глава XI регулює питання охорони праці, забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці [15].

Закон України «Про охорону праці» визначає основні положення щодо реалізації права працівників на охорону праці. Закон визначає охорону праці як систему правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності. Він регулює обов'язки роботодавців, права працівників, організацію та управління охороною праці [16].

Окрім законів України про охорону праці варто врахувати і документи, що визначають умови безпеки та регулюють питання громадського здоров'я.

Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в країні та регулює право на безпечні умови праці, обов'язкові медичні огляди, профілактику та ліквідацію професійних захворювань [17].

Правила пожежної безпеки в Україні визначають, що власник або керівник підприємства несе повну відповідальність за пожежну безпеку, працівники не мають права доступу до роботи без проходження протипожежних інструктажів.

Правила суворо регламентують шляхи евакуації, двері на шляхах евакуації, наявність чітких планів евакуації на стінах. Правила вимагають від працівників та роботодавців контролювати технічний стан середовища: забороняється використання пошкоджених розеток, кабелів, виробниче обладнання має вчасно очищатися від горючого пилу, спільне зберігання хімічних речовин, які можуть вступити в реакцію та спалахнути, суворо заборонено [18].

Кодекс цивільного захисту України зобов'язує роботодавців проводити регулярне навчання персоналу діям в умовах НС – проведення регулярних тренувань та об'єктових навчань (наприклад, евакуація під час повітряної тривоги, аварії, викиду газу). Кодекс регламентує питання колективної безпеки співробітників: зобов'язує роботодавця утримувати в готовності сховища, протирадіаційні укриття або найпростіші укриття; зобов'язує забезпечити безперешкодну та швидку евакуацію співробітників із зон можливого ураження [19].

Всі наведені документи регулюють питання охорони праці та дотичні питання. Врахування вимог цих законодавчих актів є ключовим у забезпеченні охорони праці та належних умов праці на об'єкті проектування.

4.2 Аналіз умов праці та виявлення потенційних небезпек на об'єкті проектування

Задля забезпечення охорони праці на об'єкті проектування (Центр соціальної підтримки та захисту жінок) варто проаналізувати умови праці на об'єкті під час його функціонування та виявити можливі небезпеки. Небезпечні й шкідливі виробничі фактори поділяють на чотири групи: фізичні; хімічні; біологічні; психофізіологічні.

В контексті функціонуючого Центру соціальної підтримки та захисту жінок варто розглянути фактори двох груп – фізичні та психофізіологічні фактори.

Оскільки робота в центрі не передбачає роботу з спеціальним обладнанням або фізичні навантаження спектр можливих фізичних

небезпечних факторів не дуже широкий. Важливими факторами, які варто врахувати, є надзвичайні ситуації (воєнні надзвичайні ситуації, пожежі і т.д.). Оскільки передбачити надзвичайні ситуації важко, а наслідки, які вони несуть є значними, варто керуватися Кодексом цивільного захисту України для виявлення прийомів, що дозволяють мінімізувати наслідки таких подій.

Інші фізичні фактори, які варто взяти до уваги – параметри мікроклімату. Серед небезпек підвищена або знижена температура повітря робочої зони; підвищена або знижена вологість повітря; відсутність або нестача природного світла; недостатня освітленість робочої зони. Відхилення показників від норми може призводити до дискомфорту, зниження працездатності та, при більш тривалому впливі, ставати причиною захворювань. Нормативні величини оптимальних та допустимих показників мікроклімату регламентує ДСН 3.3.6.042-99 "Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень" [20].

Психофізіологічні небезпечні й шкідливі виробничі фактори за характером дії підрозділяються на фізичні перевантаження (статичні та динамічні) та нервово-психічні перевантаження. Специфіка роботи психологів та соціальних працівників пов'язана із синдромом емоційного вигорання та втоми через постійний контакт із травмованими особами, а тривала робота за комп'ютерами в адміністративній зоні може стати причиною перевтоми та зниження продуктивності.

Для дотримання сприятливих умов праці важливо дотримуватися санітарних норм та вимог ергономіки в робочих зонах. На етапі проектування варто забезпечити оптимальну систему вентиляції та кондиціювання, врахувати норми інсоляції приміщень. Аби запобігти потенційним небезпекам на об'єкті проектування необхідно виявити їх, розробити відповідні рішення під час проектування та проводити своєчасні перевірки та тренінги для працівників Центру.

4.3 Дослідження ризику реалізації потенційних небезпек на об'єкті проєктування

Розглянемо потенційні небезпеки на об'єкті проєктування (Центр соціальної підтримки та захисту жінок), спричинені фізичними факторами, оскільки саме ці небезпеки несуть за собою важкі наслідки, а їх врахування на пряму впливає на проєктні рішення.

Надзвичайні ситуації (внаслідок військових дій). В умовах бойових дій у країні однією з найбільших небезпек залишається ризик ушкодження будівлі уламками, вибуховою хвилею, або внаслідок влучання. Небезпека несе за собою ризик отримання важких травм та навіть смерті. Відповідальність за забезпечення засобів захисту несе керівництво об'єкту, а самі засоби (укриття, шляхи евакуації) закладаються ще на етапі проєктування.

Травматизм. Завжди варто враховувати ризик травматизму через перепади висот або слизьку поверхню, що може призводити до травм різної важкості. Повністю уникнути випадкового травматизму не можливо, проте завдяки певним проєктним архітектурним рішенням можна знизити вірогідність інцидентів.

Ризики ураження електричним струмом вимагають особливого архітектурно-інженерного контролю. Експлуатація електроприладів в пральнях та санвузлах несе за собою ризик ураження струмом через пошкодження проводки та необережне використання приборів. Також існує вірогідність перевантаження ліній приладами або короткого замикання.

Пожежна безпека завжди є важливим пунктом організації умов праці. Висока щільність перебування людей створює підвищений ризик при евакуації, що має бути враховано під час проєктування, має бути обраний відповідний рівень вогнестійкості та розроблені шляхи евакуації.

Варто враховувати параметри мікроклімату, адже порушення температурно-вологісного режиму може призвести до зниження імунітету та розвитку захворювань, дискомфорту під час перебування в адміністративній

зоні / кабінетах / класах центру. При зниженій вологості та перегріві відбувається швидке пересихання слизових оболонок дихальних шляхів. Це знижує їхній захисний бар'єр, різко підвищуючи ризик захворювання на ГРВІ, грип та інші крапельні інфекції. Збільшується кількість пилу в повітрі, що провокує напади алергії та астми. При підвищеній вологості та зниженій температурі створюються умови для хронічного переохолодження, загострюються ревматичні захворювання, хвороби дихальної системи. Поєднання високої вологості та зон застою повітря призводить до утворення плісняви в приміщеннях.

Дискомфортний мікроклімат також виступає потужним тригером, підвищує рівень дратівливості, агресії, або навпаки – викликає апатію та депресивні стани. Для адміністрації та психологів відхилення температури від норми знижує концентрацію уваги, що збільшує ризик професійних помилок під час консультацій.

Під час оцінки умов праці не можна забувати про психофізіологічні фактори. Специфіка роботи психологів та соціальних працівників пов'язана із синдромом емоційного вигорання та втоми через постійний контакт із травмованими особами. Архітектурне вирішення простору мінімізує цей фактор через впровадження принципів травмо-орієнтованого дизайну (просторові світлі коридори, високі стелі, ізольовані кімнати відпочинку для персоналу, природне освітлення). Тривала робота за комп'ютерами в адміністративній зоні також може стати причиною перевтоми та зниження продуктивності.

4.3.1 Матриця оцінки ризиків

Матриця оцінки ризиків є інструментом, який використовується для визначення рівня критичності ризику шляхом зіставлення двох його основних характеристик: ймовірності виникнення небезпечної події та тяжкості її наслідків.

Категорії серйозності небезпеки:

I – Катастрофічна. Смерть або зруйнування системи.

II – Критична. Серйозна травма, стійке захворювання, суттєве пошкодження в системі.

III – Гранична. Незначна травма, короткочасне захворювання, пошкодження в системі.

IV – Незначна.

Рівні ймовірності небезпеки:

A – Часта. Велика ймовірність того, що подія відбудеться

B – Можлива. Може трапитися декілька разів за життєвий цикл.

C – Випадкова. Іноді може відбутися за життєвий цикл.

D – Віддалена. Малоймовірна, але можлива подія протягом життєвого циклу.

E – Неймовірна. Настільки малоймовірно, що можна припустити, що така небезпека ніколи не відбудеться.

Таблиця 4.1 – Матриця оцінки ризиків

<u>Небезпека</u>	<u>Опис</u>	<u>Серйозність</u>	<u>Ймовірність</u>	<u>Індекс ризику</u>
Надзвичані ситуації внаслідок військових дій	Пошкодження будівлі та травми спричинені уламками/вибуховою хвилею	I	C	1C (надмірний)
Пожежа	Виникнення пожежі	II	C	2C (гранично допустимий)
Травматизм	Травматизм при евакуації або пересуванні	III	C	3C (гранично допустимий)
Ураження струмом	Електроудар у приміщеннях із підвищеною вологістю	II	D	2D (гранично допустимий)

1. Надзвичані ситуації внаслідок військових дій.

Ймовірність – Випадкова (C).

Серйозність – Катастрофічна (I), може призвести до значних руйнацій, смерті, важких травм.

Індекс ризику – 1C (Неприпустимий)

Заходи – наявність укриття, шляхів евакуації. В ході експлуатації вони мають підтримуватися у належному для використання стані.

2. Пожежа.

Ймовірність – Випадкова (С).

Серйозність – Критична (II), може призвести до руйнацій та травм.

Індекс ризику – 2С (гранично допустимий)

Заходи – автоматична пожежна сигналізація, систем оповіщення, димовидалення та внутрішній протипожежний водопровід.

3. Травматизм.

Ймовірність – Випадкова (С).

Серйозність – Гранична (III), може призвести до травм різної важкості.

Індекс ризику – 3С (гранично допустимий)

Заходи – безбар'єрний доступу, використання протиковзких матеріалів для підлоги та нормативного освітлення шляхів евакуації.

4. Ураження струмом.

Ймовірність – Віддалена (D).

Серйозність – Гранична (II), може призвести до травм.

Індекс ризику – 2D (гранично допустимий)

Заходи – використання електрофурнітури з відповідним класом вологозахисту.

Розроблена матриця оцінки ризиків дозволяє зіставити ймовірність виникнення небезпек із важкістю їхніх наслідків, що допомагає чітко визначити пріоритетність архітектурно-інженерних захисних заходів.

4.4 Розробка організаційно-технічних, архітектурно-планувальних заходів, спрямованих на покращення умов праці на об'єкті проєктування

Для ризиків із високим рівнем критичності необхідно впроваджувати першочергові конкретні технічні рішення (технологічні, архітектурно-планувальні та інженерні). Для ризиків із низьким рівнем критичності варто застосувати організаційні заходи контролю та регламентації. При формуванні

переліку заходів можна керуватися документами, що регламентують норми в різних сферах, серед них ДСТУ Б В.2.5-82:2016 "Електробезпека в будівлях і спорудах", ДБН В.2.2-40:2018 "Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення", ДСТУ 8828:2019 "Пожежна безпека. Загальні положення" та інші [21] [22] [23].

1. Надзвичайні ситуації внаслідок військових дій (Індекс ризику: 1С — Неприпустимий).

Через найвищий рівень загрози, захист персоналу та мешканців Центру забезпечується капітальними архітектурно-конструктивними рішеннями:

Архітектурно-планувальні рішення повинні включати проєктування підземного заглибленого приміщення подвійного призначення або сховища (згідно з ДБН В.2.2-5:2023). Укриття має бути розраховане на 100% одночасного перебування людей на об'єкті та обладнане мінімум двома роззосередженими евакуаційними виходами безпосередньо назовні.

Конструктивні рішення мають застосувати монолітно-каркасну конструктивну схему будівлі із суцільним залізобетонним перекриттям над підземним поверхом, щоб забезпечити стійкість до пошкоджень.

Технологічні та інженерні рішення мають включати впровадження в укритті автономної системи примусової припливно-витяжної вентиляції з режимом чистої вентиляції та фільтровентиляції, автономного джерела енергопостачання та резервуарів із запасом питної води із розрахунку на 48 годин. Для світлопрозорих фасадних огорожень має бути передбачено передбачено використання безпечного багатошарового скла та встановлення захисних протиударних ролет [24].

2. Пожежна безпека (Індекс ризику: 2С — Гранично допустимий).

Необхідно передбачити розділення будівлі на пожежні відсіки за допомогою протипожежних стін та перекрить 1-го типу, проєктування евакуаційних сходових кліток із прямим виходом назовні та природним освітленням. Шляхи евакуації мають бути розраховані на безперешкодний рух. Важливе також використання виключно негорючих матеріалів для

внутрішнього оздоблення стін та підлоги на шляхах евакуації, встановлення протипожежних дверей у приміщеннях підвищеної пожежної небезпеки (серверна, пральня, електрощитова). Варто запровадити автоматичну пожежну сигналізацію, системи індивідуального та загального сповіщення про пожежу й управління евакуацією, автоматичне димовидалення з коридорів та влаштування внутрішнього і зовнішнього протипожежного водопроводу з насосною станцією підвищення тиску.

3. Травматизм (Індекс ризику: 3С — Гранично допустимий).

За ДБН В.2.2-40:2018 архітектурно-планувальні рішення можуть включати повне виключення порогів (максимальний перепад висот підлоги не більше 2 см); влаштування нормативних пандусів із кутом нахилу не більше 8% та встановлення двосторонніх поручнів на висоті 0,7 м та 0,9 м. Ширина коридорів та дверних прорізів має бути запроєктована з урахуванням безперешкодного розвороту крісел-колісних та руху дитячих візочків.

Можливе також застосування для покриття підлоги в усій будівлі не ковзких матеріалів, матових керамогранітних плит або лінолеуму з високим коефіцієнтом опору ковзанню, влаштування тактильної плитки та візуальних контрастних смуг на першій та останній сходинках сходових маршів.

4. Ураження електричним струмом (Індекс ризику: 2D — Гранично допустимий).

Проєктом має бути передбачено розділення внутрішньої електромережі на окремі живильні групи (освітлення, силові прилади, розетки). У приміщеннях пральні, харчоблоку та душових варто застосувати електрофурнітуру із класом вологозахисту не нижче IP44/IP54.

Для ризиків, рівень яких після впровадження технічних заходів або через специфіку діяльності є прийнятним або знехтованим (наприклад, зорове напруження працівників, гіподинамія, загальні санітарно-гігієнічні фактори) може бути передбачено організаційні заходи.

Для зниження зорової та м'язової втоми може бути запроваджено обов'язкові регламентовані перерви (по 5–10 хвилин через кожні 2 години роботи) для персоналу адміністративної зони, що працює за комп'ютерами.

Проведення регулярних (вступних, первинних та повторних раз на 6 місяців) інструктажів з охорони праці та пожежної безпеки варто запровадити для всього персоналу Центру. Необхідна розробка чітких текстових інструкцій та планів евакуації для персоналу щодо дій у разі сигналу «Повітряна тривога» та проведення навчальних тренувань з евакуації в укриття.

4.5 Висновки до розділу

В результаті роботи над розділом було проаналізовано умови праці, потенційні небезпеки та методи забезпечення охорони праці співробітників Центру соціальної підтримки та захисту жінок у м. Харків.

Основними засобами охорони праці є оцінка ризиків, інженерні, архітектурні та технічні рішення і системи, навчання та інструктажі для працівників, своєчасне обслуговування систем, постійний моніторинг умов праці.

На етапі проєктування можна запровадити:

Засоби нормалізації повітряного середовища та мікроклімату – системи опалення, кондиціонування, вентиляція з рекуперацією.

Засоби захисту від ураження струмом – заземлення, системи зрівнювання потенціалів, пристрої захисного вимкнення та автоматичні вимикачі.

Засоби пожежної безпеки – пожежна сигналізація, системи димовидалення, вогнестійкі двері.

Засоби захисту від падіння та травматизму – огороження сходових маршів.

Засоби колективного цивільного захисту – заглиблені підземні приміщення подвійного призначення (укриття, сховища).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ДБН Б.2.2–12:2019. Планування і забудова територій [Електрон. ресурс]. – Чинний від 2019–09–01. – Електрон. текст. дані. – Київ : Мінрегіон України, 2019. – 208 с. – Режим доступу: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3074154596122232048?doc_type=2 (дата звернення: 13.05.2026)
2. ДБН В.2.2-15:2019 Будинки і споруди. Житлові будинки. Основні положення. і Зміною № 1 [Електронний ресурс]. – Чинний від 2022 – 09 – 01. – Електрон. текст. дані. – Київ: Мін-во розв. громад та тер. України, 2022. – 53 с. – Режим доступу: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3199650971919583106?doc_type=2 (дата звернення: 13.05.2026)
3. ДБН В.2.2-9-2018 «Будинки і споруди. Громадські будинки і споруди. Основні положення» [Електрон. ресурс]. – Чинний від 2018 – 09 – 28 – Київ : Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 2019. – Режим доступу: <https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-405> (дата звернення: 13.05.2026)
4. ДБН В.2.2-40-2018. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення [Електрон. ресурс]. – Чинний від 2019 – 04 – 01. – Електрон. текст. дані. – Київ.: Мінрегіон. 2018. – 70 с. – Режим доступу: https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/dbn_v_2_2_40/1-1-0-1832/ (дата звернення: 13.05.2026)
5. Класифікатор будівель і споруд НК 018:2023. [Електрон. ресурс]. – Чинний від 2024 – 01 – 01 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v3573930-23#Text> (дата звернення: 13.05.2026)
6. “Architectural Design Guide for Specialist Domestic Violence Accommodation”, Justin Cantelo, Director of Development, Housing Plus. [Electronic resource]. – Regime of access: <https://www.ahuri.edu.au/sites/default/files/documents/2022->

- [09/NHC%202022%20-Justin%20Cantelo-003.pdf](#) (date of the application: 01.03.2026) – Header from the screen.
7. Divisare. Vivas Arquitectos. SHELTER FOR HOMELESS WOMEN. [Electronic resource]. – Regime of access: <https://divisare.com/projects/513105-vivas-arquitectos-jose-hevia-shelter-for-homeless-women> (date of the application: 05.03.2026) – Header from the screen.
8. Amazing Architecture. The Ada and Tamar House - Shelter for Victims of Domestic Violence. [Electronic resource]. – Regime of access: <https://amazingarchitecture.com/health-center/the-ada-and-tamar-house-shelter-for-victims-of-domestic-violence> (date of the application: 05.03.2026) – Header from the screen.
9. Haven Domestic Violence Shelter. [Electronic resource]. – Regime of access: <https://modelofarchitecture.org/projects/haven-domestic-violence-shelter> (date of the application: 05.03.2026) – Header from the screen.
10. In support of a new life: a shelter for victims of domestic violence. Ben J. Refuerzo. Stephen Verd. Journal of Architectural and Planning Research 10:1 (Spring, 1993). [Electronic resource]. – Regime of access: <https://www.daniels.utoronto.ca/sites/default/files/stephen-verderber-1.19.pdf> (date of the application: 09.03.2026) – Header from the screen.
11. Better than before: 3 ways design can ease the transition to safety for survivors of abuse. [Electronic resource]. – Regime of access: <https://www.stantec.com/en/ideas/topic/buildings/better-than-before-3-ways-design-can-ease-the-transition-to-safety-for-survivors-of-abuse> (date of the application: 09.03.2026) – Header from the screen.
12. Матеріально-технічна база готелів: підручник / І. М. Писаревський, А. А. Рябев; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2009. – 286 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5592223/> (дата звернення: 10.04.2026) – Назва з екрану.

13. Конституція України. Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.05.2026)
14. Кодекс законів про працю України. Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 20.05.2026)
15. Закон України «Про охорону праці». Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення: 20.05.2026)
16. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 20.05.2026)
17. Правила пожежної безпеки в Україні [Електрон. ресурс]. – Чинний від 2015–03–05. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15#Text> (дата звернення: 20.05.2026)
18. Кодекс цивільного захисту України. Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 20.05.2026)
19. ДСН 3.3.6.042-99 "Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень". Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va042282-99#Text> (дата звернення: 22.05.2026)
20. ДСТУ Б В.2.5-82:2016 "Електробезпека в будівлях і спорудах". [Електрон. ресурс]. – Чинний від 2017–04–01. Режим доступу:
https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=65395 (дата звернення: 22.05.2026)
21. ДБН В.2.2-40:2018 "Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення". [Електрон. ресурс]. – Чинний від 2018–11–30. Режим доступу:

https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3192362160978134152?doc_type=2

(дата звернення: 22.05.2026)

22.ДСТУ 8828:2019 "Пожежна безпека. Загальні положення". [Електрон. ресурс]. – Чинний від 2020–01–01. Режим доступу: <https://dbn.co.ua/load/normativy/dstu/8828/5-1-0-1957> (дата звернення: 22.05.2026)

23.ДБН В.2.2-5:2023 "Захисні споруди цивільного захисту". [Електрон. ресурс]. – Чинний від 2023–08–10. Режим доступу: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3225773063500990463?doc_type=2 (дата звернення: 22.05.2026)